

Vetenskapliga studier kring sambandet mellan matfattigdom, fattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd

2025-12-09

Innehåll

1	Uppdraget	3
1.1	Bakgrund.....	3
1.2	Syfte.....	3
1.2.1	Huvudfrågor.....	3
1.3	Arbetsfördelning och roller.....	3
1.4	Tillvägagångssätt	4
1.5	Centrala begrepp.....	4
1.6	Faktorer som kan påverka matfattigdom	5
2	Matfattigdom i Göteborg 2025	5
2.1	Civilsamhället: Nätverket Ingen hunger	5
2.2	Socialtjänsten: Enhetschefsnätverket Försörjningsstöd	6
2.3	Forskare: Institutionen för socialt arbete.....	6
3	Vetenskapliga studier kring sambandet mellan matfattigdom, fattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd	7
3.1	Civilsamhället: Nätverket Ingen hunger i Göteborg.....	7
3.2	Socialtjänsten: Enhetschefsnätverket Försörjningsstöd	7
3.3	Forskare: Institutionen för socialt arbete.....	8
4	Slutsatser	8
4.1	Vilka behov bedömer olika aktörer att det finns med vetenskapliga studier inom området (civilsamhällets organisationer, forskare, socialtjänst)?	9
4.2	Vilka frågor bedöms vara möjliga och prioriterade att undersöka i en vetenskaplig studie?.....	9
5	Referenser	11

1 Uppdraget

Socialnämnden Centrum får i uppdrag att i samarbete med stadsledningskontoret och i samverkan med civilsamhället inleda dialog med universitet eller högskolor för att undersöka möjligheter för vetenskapliga studier kring sambanden mellan fattigdom, matfattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd. Uppdraget ska genomföras under 2025.

1.1 Bakgrund

Frågan om matfattigdom belystes av civilsamhället 2023, genom ett upprop från nätverket *Ingen hunger*. Anledningen var att dessa sett en markant ökning av nya grupper som lever i matfattigdom.

Göteborgs Stad omhändertog frågan genom att SLK utredde frågan i rapporten *Redovisning av uppdrag om att kartlägga matfattigdomen i Göteborg samt tilläggsuppdrag om att redovisa boendekostnader* (Göteborgs Stad 2024).

Utifrån yrkande beslutade Kommunfullmäktige att starta fyra olika uppdrag för att arbeta vidare med frågorna, varav detta uppdrag är ett av dessa.

1.2 Syfte

Syftet är att undersöka möjligheter för vetenskapliga studier om sambanden mellan fattigdom, matfattigdom och utvecklingen inom Göteborgs Stad.

Uppdragstagares förståelse av uppdraget handlar om att närmare undersöka vilka frågor som bedöms vara relevanta och möjliga att besvara utifrån vetenskapliga studier inom området.

1.2.1 Huvudfrågor

- Vilka behov bedömer olika aktörer i Göteborg att det finns med vetenskapliga studier inom området (civilsamhällets organisationer, forskare och socialtjänst)?
- Vilka frågor bedöms vara möjliga och prioriterade att undersöka i en vetenskaplig studie?

1.3 Arbetsfördelning och roller

Ansvaret för uppdraget är delat mellan Enheten för stadenövergripande kunskapsstöd och utveckling (SKU) samt Enheten för samverkan med civilsamhället.

SKU ansvarar för kontakten med universitetet och socialtjänst medan Samverkan med civilsamhället har kontakt med civilsamhällets organisationer.

Vi som utreder frågan är:

Daniel Thorsén, utvecklingsledare, huvudansvarig SKU

Samuel Holmberg, utvecklingsledare, medansvarig SKU

Stina Lindgren, utvecklingsledare, Samverkan med civilsamhället

1.4 Tillvägagångssätt

Vi som uppdragstagare har stämt av uppdragets syfte och upplägg med enhetschefer för respektive enhet, då vi bedömt att det funnits tolkningsutrymme i vad uppdraget konkret ska leda till och hur omfattande det ska göras.

Uppdraget har inneburit att kontakt upprättats med involverade nyckelpersoner inom SLK, Institutionen för socialt arbete, socialtjänst samt civilsamhällets organisationer.

Vi har boklat in möten med respektive part och utgått från frågor relaterad till matfattigdomens utveckling i Göteborg och deltagarnas inställning till vetenskapliga studier gällande sambanden mellan matfattigdom, fattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd. Inom socialtjänsten har utredare besökt *Enhetschefsnätverket Försörjningsstöd* och i civilsamhället har vi träffat representanter inom nätverket *Ingen hunger*.

Vi har skrivit ner svaren från samtalen och besvarat frågeställningarna med stöd i det som framkommit. Även andra civilsamhällesaktörer som inte kunde delta vid tillfället har getts möjlighet att komplettera i efterhand.

Undersökningen och svaren på huvudfrågorna sammanställas i denna rapport och redovisas i årsrapporten.

1.5 Centrala begrepp

Matfattigdom: Det finns ingen entydig definition av matfattigdom.

Matfattigdom i det här uppdraget förstås som otillräcklig ekonomisk tillgång till en kost av tillräcklig mängd och kvalitet för att upprätthålla en näringsriktigt tillfredsställande, socialt acceptabel diet (Karlsson, 2019).

Fattigdom: Fattigdom kan definieras på olika sätt och det finns inte enhetliga mått som fångar in alla aspekter. Utgångspunkten för användning av begreppet fattigdom i den här rapporten är att en person eller ett hushåll inte har tillräckliga ekonomiska resurser för att tillfredsställa sina grundläggande behov. Detta bedöms utifrån det samhälle som personerna lever i och bör i en svensk kontext innefatta direkta mått som återfinns i Eurostats undersökningar (materiell och social deprivation såsom bristande tillgång till näringsrik mat, inte kunna betala hyra, ingen möjlighet att hantera oförutsedda utgifter) och bör kunna kombineras med mått på låga inkomster.

När det gäller individärenden i en verksamhet (såsom socialtjänst) kan det anses angeläget med en högre specificitet i vad som räknas som fattigdom, till exempel kring vad som utgör en skälig levnadsnivå (Jonsson & Mood, 2022).

Att använda riksnormen som en måttstock för skälig levnadsnivå kan dock vara problematiskt, till exempel utifrån att denna inte nödvändigtvis uppräknas på ett sätt som följer prisutvecklingen för hushåll (Stadsmissionen, 2025, Rädda barnen 2025).

1.6 Faktorer som kan påverka matfattigdom

Utifrån den tillgängliga kunskapen om matfattigdom, kan vi identifiera ett flertal möjliga faktorer som hänger ihop med utvecklingen inom ekonomiskt bistånd och fattigdom:

- Ökad inflation under 2022-2023 avseende baskostnader (SCB 2025)
- Ingen motsvarande ökning av riksnorm eller socialförsäkringssystem (Nelson & Sirén, 2025)
- Över tid snävare bedömningar om vilka som har rätt till ekonomiskt bistånd och skiftande lokala förutsättningar (Bergmark & Stranz 2025)
- Personer som inte kvalificerar sig till socialförsäkringssystemet eller ekonomiskt bistånd
- Personer som hamnar mellan myndigheters ersättningssystem
- Personer som har ekonomiskt bistånd men där utgifter överstiger riksnormen
- Personer som kan ha rätt till ekonomiskt bistånd, men inte ansöker (Karlsson, 2019, Vamstad 2024, Sveriges Stadsmissioner, 2024 & 2025, Rädda barnen 2025)

Utifrån ovanstående faktorer går det att förstå den ökade efterfrågan på matutdelning och sociala matbutiker, som ett synliggörande av matfattigdom och fattigdom bland flera grupper i samhället. Civilsamhällets roll i att lindra matfattigdom kan också ses som en medveten strategi som utvecklats under 2010-talet, i samarbete med livsmedelsföretag, både för att minska matsvinnet och att kunna möta behovet av mat för personer i matfattigdom. Att olika former av matutdelningar och sociala matbutiker blivit mer kända utifrån positiv medial uppmärksamhet, påverkar sannolikt också antalet som söker sig till dessa (Vamstad et al 2024).

2 Matfattigdom i Göteborg 2025

2.1 Civilsamhället: Nätverket Ingen hunger

Flera av deltagarna vittnar om ett ökat behov av stöd bland personer i ekonomisk utsatthet. **Stadsmissionen** ser en tydlig ökning av personer för matutdelning och beskriver att maten tar slut oftare än tidigare. Samtidigt upplever de att kvinnors behov i mindre grad fångas upp, trots att kvinnor utgör en betydande andel av dem som lever i hemlöshet.

Även **Equmeniakyrkan** beskriver ett ökat tryck, särskilt bland barnfamiljer i Lövgärdet under slutet av året. Behovet har därefter minskat något, men besöken i Betlehems kyrkan har ökat, vilket kan kopplas till ett mer aktivt arbete där. Flera verksamheter noterar att behovet periodvis ökar, till exempel under ramadan, men att någon tydlig lättnad inte märks.

Diakonimottagningen möter främst återkommande besökare, ofta ensamstående föräldrar. Efter att de avslutat sin matutdelning hänvisas fler till andra verksamheter eller får stöd i att söka ekonomiska medel, till exempel via

fonder. Sommaren pekas ut som en särskilt svår period när skolor och fritidsverksamheter håller stängt. **Göteborgs stift** lyfter liknande utmaningar från hela sitt område, där det ekonomiska behovet har ökat.

Räddningsmissionens frukostcafé erbjuder gratis frukost och möjlighet till dusch, tvätt, kläutdelning samt stöd från socialarbetare med myndighetskontakter och ansökningar. Caféet delar även ut presentkort till vissa matbutiker. Personalen ser även en ökning av ensamstående kvinnor som söker stöd, ofta på grund av att pengarna inte räcker till.

Flera av de deltagande i nätverket beskriver en växande oro hos invånare kopplad till politiska förändringar och upplevelsen av ökad statlig kontroll. Det beskrivs också som svårare att få ekonomiskt bistånd, till exempel för vårdkostnader. Invånare vill inte längre ha kontakt med socialtjänsten, ofta för att de fått avslag tidigare eller inte fått tillräckligt stöd. Delavslag på ekonomiskt bistånd syns inte heller i statistiken, vilket gör det svårt att få en helhetsbild över situationen.

2.2 Socialtjänsten: Enhetschefsnätverket Försörjningsstöd

Enhetschefer inom Försörjningsstöd menar att det finns ett mörkertal kring vilka som inte ansöker om försörjningsstöd, och att trycket har ökat på civilsamhällets verksamheter samtidigt som ärendena har minskat i socialtjänsten. Inom mottagningsenheter lyfter en enhetschef att det är ganska vanligt att personer söker matpengar, men att det är tillfälliga behov och personer som sällan kommer tillbaka.

Deltagarna menar att det är främst de som ligger precis över socialtjänstens norm för att få försörjningsstöd som hamnar i matfattigdom. Detta kan bero på att de har inkomster som är för låga för att täcka deras utgifter, men samtidigt är för höga för att de ska vara berättigade till försörjningsstöd.

2.3 Forskare: Institutionen för socialt arbete

Deltagarna beskriver att det sedan 15–20 år tillbaka har det skett en gradvis ökning, även om bedömningen är att samhället alltid haft matfattigdom i någon form. Utifrån den befintliga forskning som finns går det att urskilja att det är en disparat grupp av människor som påverkas av matfattigdom, men den gemensamma nämnaren för samtliga är olika grader av fattigdom.

3 Vetenskapliga studier kring sambandet mellan matfattigdom, fattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd

3.1 Civilsamhället: Nätverket Ingen hunger i Göteborg

Deltagarna är positiva till att bedriva vetenskapliga studier, samtidigt som de menar att frågan är komplex. Utvecklingen behöver följas över flera år för att ge en rättvisande bild. En minskning av försörjningsstöd behöver förstås i relation till samhällsförändringar och till det faktiska behovet i samhället. Deltagarnas beskrivning är att antalet personer som får ekonomiskt bistånd eller hjälp från civilsamhället inte speglar hela behovet, eftersom en del invånare aldrig söker stöd, utan söker sig till anhöriga på grund av skam över fattigdomen.

Deltagarna efterlyser studier som inte bara mäter omfattning, utan också undersöker varför människor hamnar utanför systemen och hur dessa fungerar i praktiken. De betonar behovet av både kvalitativa och kvantitativa data samt ett intersektionellt perspektiv, särskilt med fokus på könsskillnader. Civilsamhället kan bidra med berättelser som kompletterar den statistik som tas fram.

Det är enligt deltagarna angeläget att forskningen också kan ge kunskap om hur matfattigdom kan förebyggas och motverkas. Idéer om att inspireras av andra kommuner och bedriva följeforskning på konkreta insatser, till exempel modeller där kontantstöd prövats. Forskning bör enligt deltagarna ta hänsyn till människors olika förutsättningar och förändringarna som sker inom socialtjänstområdet, samt vikten av att belysa de lokala förhållandena i Göteborg.

Utmaningar som nämns är behovet av en mer gemensam bild, då olika aktörer ofta utgår från sina egna erfarenheter och att det behövs drivkraft i frågorna.

3.2 Socialtjänsten: Enhetschefsnätverket Försörjningsstöd

Deltagarna beskriver att det är viktigt att förstå orsakerna till att människor hamnar i matfattigdom och hur man kan motverka det. Deltagarna är överens om att det behövs mer forskning och kunskap om matfattigdom och dess samband med fattigdom och ekonomiskt bistånd. De menar att det är viktigt att

undersöka vilka grupper som är mest utsatta för matfattigdom och hur man kan utveckla effektiva lösningar för att motverka det.

Deltagare menar att socialtjänsten saknar data kring frågan om matfattigdom och det behövs vetenskapliga studier för att utveckla kunskap på området. Att identifiera hur målgruppen ser ut kan vara ett första steg för att ta reda på hur ekonomiskt bistånd kan stötta dessa och vad som ligger utanför socialtjänstens handlingsutrymme.

Några ingångar av intresse för vetenskapliga studier är enligt deltagarna att bättre förstå:

- kopplingen mellan matfattigdom och ekonomiskt bistånd, utifrån att socialtjänsten beskrivs som mer restriktiv i sina bedömningar
- efterfrågan på matutdelningen av mediareportage och spridning av att verksamheterna finns
- hur regeringens bidragsreform kommer att påverka matfattigdomen över tid

3.3 Forskare: Institutionen för socialt arbete

Deltagarna bedömer att det är angeläget med vetenskapliga studier inom området.

Skälen är att det enbart finns ett fåtal studier kring matfattigdom, som inte når ut till samtliga personer och potentiella grupper.

Kommunens uppgifter kring vilka som erhåller ekonomiskt bistånd räcker inte till för att kunna förstå matfattigdom och matköer – det blir ett för snävt fokus då frågan sträcker sig bortom regelverket för ekonomiskt bistånd. Erfarenheten från civilsamhällets aktörer är att det finns personer som aldrig sökt sig till ekonomiskt bistånd eller valt bort det, trots att det kan finnas stödbehov.

Det finns inte heller specifika vetenskapliga studier kring sambandet mellan matfattigdom och fattigdom i Göteborg eller vilka grupper som innefattas.

Enligt deltagarna är det svårt att börja i en kvantitativ undersökning, då det kan finnas stora grupper som inte syns i insamlad data. En möjlig ingång är att bedriva kvalitativa intervjuer med personer som befinner sig i matköer, för att kunna identifiera subgrupper och formulera relevanta frågor i en kvantitativ studie.

4 Slutsatser

Nedan besvarar vi de huvudsakliga frågorna utifrån uppdragets syfte:

4.1 Vilka behov bedömer olika aktörer att det finns med vetenskapliga studier inom området (civilsamhällets organisationer, forskare, socialtjänst)?

Alla aktörer som utredarna har frågat anser att det finns behov av vetenskapliga studier gällande sambanden mellan matfattigdom, fattigdom och utvecklingen inom ekonomiskt bistånd. De menar att det finns ett kunskapsglapp när det gäller matfattigdom och dess samband med fattigdom, och att det behövs mer forskning för att förstå omfattningen och orsakerna till matfattigdom.

Behoven som identifierats är att:

- Kartlägga målgruppen som lever i matfattigdom i Göteborgs Stad, undergrupper inom denna samt vilka behov dessa har
- Få ökad kunskap om relevanta mönster och möjliga orsakssamband mellan matfattigdom, fattigdom, ekonomiskt bistånd och andra delar av välfärdssystemet
- Testa och utvärdera möjliga lösningar på problem utifrån olika nivåer (samverkan mellan verksamheter, specifika insatser, politiska beslut)

4.2 Vilka frågor bedöms vara möjliga och prioriterade att undersöka i en vetenskaplig studie?

Vi som utredare föreslår att forskning som bedrivs i ett första steg bör ske genom en kartläggning av målgruppen, som även kan skapa kunskap kring mönster och möjliga orsakssamband. Utifrån denna kunskapsbas är det möjligt att identifiera lämpliga insatser och beslut som kan förebygga och motverka matfattigdom.

Nedan följer frågor som bör kunna besvaras utifrån detta:

- Hur många personer lever i matfattigdom och fattigdom i Göteborgs Stad?
- Vilka undergrupper kan identifieras i den huvudsakliga målgruppen?
- Vilka relevanta variabler har ett samband med matfattigdomen? (till exempel kön, geografisk tillhörighet, ålder, sysselsättning, inkomster, insatser).
- Vilka orsakssamband finns? Vad är säkert respektive mer osäkert?
- Vilka åtgärder utifrån tillgänglig vetenskap och beprövad erfarenhet skulle kunna förebygga och motverka matfattigdom?

Vetenskapliga studierna kommer på olika sätt involvera civilsamhälle, socialtjänst och de personer som lever i matfattigdom. För att besvara frågorna bör det enligt oss innefatta en kvantitativ studiedesign. Denna behöver sannolikt ske med olika sorters registerdata som behöver analyseras i kombination med annan datainsamling utifrån relevanta variabler. Det är enligt utredarnas

bedömning relevant att det också sker kvalitativa studier. Syftet är att få en ökad förståelse för livsvillkoren samt bidra till att utforma variabler och frågor i de kvantitativa delarna av studien.

De exakta formerna för den forskning som eventuellt kommer bedrivas inom området behöver enligt oss omhändertas i ett uppdrag att genomföra vetenskapliga studier, där det finns ramar för omfattning, tidsperiod och finansiering. Detta påverkar i hög grad vilken typ av studier som är möjlig att genomföra och vilken kunskap som kan skapas.

Utifrån ett överslag av finansiering som gjorts av forskare, skulle ett mindre kvalitativt forskningsprojekt kunna innefatta minst en person som arbetar cirka 25 procent under ett års tid, med en beräknad personalkostnad på omkring 400 000 kronor inklusive overheadkostnader.

För att besvara mer komplexa frågor – exempelvis om omfattning och relevanta orsakssamband – bedömer forskare att det behövs tillgång till annan typ av data och kompetens för kvantitativa analyser. Ett forskningsprojekt med två personer som arbetar utifrån olika perspektiv, skulle enligt en grov uppskattning kosta omkring 1 miljon kronor per år, exklusive övriga omkostnader. Vidare lyfts att projektet skulle behöva etikprövning innan det kan genomföras, vilket innebär ytterligare tidsåtgång.

Forskningen skulle kunna utformas som *uppdragsforskning*, där till exempel kommun eller myndighet finansierar vetenskapliga studier. Göteborgs Universitets samverkansfunktioner beskriver uppdragsforskning som en av flera samverkansformer där parterna tillsammans definierar uppdragets innehåll och avtal som reglerar villkoren för studien. ([Samarbeta med Göteborgs universitet | Göteborgs universitet](#)).

Ett annat alternativ är samverkande eller samskapande forskning. Samskapande forskning innefattar en högre grad av samverkan, med påtaglig delaktighet i hela eller delar av processen. Det finns i flera utlysningar från Forte frågor om samverkan som också kan innefatta specificerade krav på samverkan för att kunna ta del av forskningsmedel. ([Samverkan mellan forskning och samhälle - Forte](#)).

Det pågår också en FoU-studie om Ekonomisk utsatthet som startade hösten 2025, där frågan om matfattigdom hanteras. Utgångspunkt för studien är omställningen till ny socialtjänstlag och att ge kommunerna ett stärkt kunskapsunderlag om ekonomisk utsatthet. Studien bedrivs av forskare på FoU i Väst och involverar GR-kommunerna ([Aktuella arbeten vid FoU i Väst | Göteborgsregionen \(GR\)](#).) Socialförvaltningarna deltar inte i studiens arbetsgrupp men följer projektet och dess resultat. Utifrån vad som framkommer i denna studie under hösten 2026, skulle eventuellt vetenskapliga studier som berör matfattigdom kunna bli aktuellt inom ramen för omställningsuppdragen.

Vi anser att det är viktigt att poängtera att forskning som bedrivs inte hindrar att socialtjänst och andra aktörer testat olika arbetssätt och insatser utifrån ett normativt syfte att förebygga och motverka matfattigdom. Dessa bör i sin tur

följas upp och utvärderas för att säkerställa att de leder till avsett resultat och bidrar till att skapa beprövad erfarenhet inom området.

5 Referenser

Bergmark, Å., & Stranz, H. (2025). A safety net for all? – Vignette-based assessments of Swedish social assistance over three decades. *Journal of Social Policy*, 54(3), 829–846.

Forte. (2025, 20 november). *Samverkan mellan forskning och samhälle*. <https://forte.se/sok-finansiering/bedomning-och-beslut/samverkan-mellan-forskning-och-samhalle>

Göteborgs Stad. (2024). *Redovisning av uppdrag om att kartlägga matfattigdomen i Göteborg samt tilläggsuppdrag om att redovisa boendekostnader*. Göteborgs Stad.

Göteborgs universitet. (2025, 11 november). *Samarbeta med Göteborgs universitet*. <https://www.gu.se/samverkan-och-innovation/samarbeta-med-goteborgs-universitet>

Göteborgsregionen. (2025, 26 september). *Aktuella arbeten vid FoU i Väst*. <https://goteborgsregionen.se/kunskapsbank/aktuellaarbetenvidfouivast.5.56a627e118418b42403c647.html>

Jonsson, J. O., & Mood, C. (2022). Vad är 'fattigdom' och hur bör den mätas? *Socialmedicinsk tidskrift*, 4(2022).

Karlsson, M. (2019). Matfattigdom i välfärdsstaten. *Socialmedicinsk tidskrift*, 96(1).

Nelson, K., & Sirén, S. (2025). *Grund- eller inkomsttrygghet? Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning*. SNS Förlag.

Rädda Barnen. (2025). *En ny verklighet: Rädda Barnens barnfattighedsrapport*. Rädda Barnen.

SCB. (2025, 7 oktober). *Var tid har sin inflation*. Statistiska centralbyrån.

Sveriges Stadsmissioner. (2024). *Fattighedsrapporten 2024*. Sveriges Stadsmissioner.

Sveriges Stadsmissioner. (2025). *Fattighedsrapporten 2025*. Sveriges Stadsmissioner.

Vamstad, J. (2024). Myndigheternas misslyckanden och Stadsmissionens arbete: Om varför människor faller utanför välfärdsstatens skyddsnet. I *Fattighedsrapporten 2024: Jag hade ingen aning om att det var så svårt att få hjälp* (s. 22–28). Sveriges Stadsmissioner.

Socialförvaltningen Centrum

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: socialcentrum@socialcentrum.goteborg.se

